צא: מי שהיה נשוי פרק עשירי כתובות

עין משפט נר מצוה

יא א ב מי׳ פי״ט מהל׳ מלוה ולוה הל׳ ט׳ סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ קיד סעיף ג:

יב ג ד מי׳ שם הל׳ י טוש״ע שם סי׳ קז סעיף ו:

יג ה טוש״ע אה״ע סי׳ קז סעיף ז:

מסורת הש״ס

כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין. פי׳ נקונטרס ומזלקין כשזה לא הוה כהו מומר: **מספקי ביה.** נוטים בו: **שקל.** לוקח אלפא זוזי: **אי שויא לך.** הניח מדה לקבלה במוד שלך ותניח לי את זו: **ואיסתלק.** מתלוייהו: **היינו מפני׳.** ממתני׳ מלינן למיגמר האי דינא דלא מצי טענין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה: **אים להו פסידא.** לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו: **ועירפא בכמה לפכינן.** הרי לוקח זה מכרה לנושה בלקוח זוז לפלוגתו מחוכו ומחזר לב״ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור המוב או בה׳ מאה כשהיה דוכתא אלא דל׳ דקא מלינן לאיתמר דלא בכל מקום אלא בדבר מועט: **מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן.** משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין [1]לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כמוכה וכלולה אלא מצוה בעלמא דרבנן: **כדין קא עריף.** שנכסי הלוה נשתעבדו לו: **דלא אמרו ליה.** כשפרעו את הראשונים: **דמי קטינא.** כשאר מכר ולא כפרעת המוב: **דזבנה לכתובתה דאימיה.** שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: **בטובת הנאה.** בדבר מועט מפני שהוא פפק שמא תמות וירשנה בעלה או אפילו יומת בעלה בחייה שמא יומת הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין לוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו: **א״ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפצינא לך.** והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך: **אתא איהו וקא מערערא.** לומר אני תחת אמי עומד ותלענו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות כגירות וקבילת: **אחריות דנפשיה.** אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו ותהי נמי דחוזר במכירת הקרקע דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני׳ (נ״מ דף טז.) מה שאינם מאבא מכור לך אמר כלום. והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי״ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שאבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתרה וחבנה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אחריני התם ירושה ממילא הוה ולא טרח למיקם בהימנותיה וחזר במכירתו ומחזיר המעות. לשון אחר דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו יורש הוא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שבעודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא״ל האי לי אתיא אימי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד״) לא מכרה אלא בדבר מועט: **שלא באחריות.** כל מי שיערפנה מידך אפי׳ בדין לא אחזיר לך המעות: **ומכרה לראובן.** בעליס הראשונים: **באחריות.** שכל מי שיערפנה בדין יפלגה לו: **ואתא**

זכו בהן. יורשי כתובה הקטנה לחלוק הכל כשזה הוחיל וכשעת מיתה לא הוה כהו מומר: **מספקי ביה.** נוטים בו: **שקל.** לוקח אלפא זוזי: **אי שויא לך.** הניח מדה לקבלה במוד שלך ותניח לי את זו: **ואיסתלק.** מתלוייהו: **היינו מפני׳.** ממתני׳ מלינן למיגמר האי דינא דלא מצי טענין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה: **אים להו פסידא.** לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו: **ועירפא בכמה לפכינן.** הרי לוקח זה מכרה לנושה בלקוח זוז לפלוגתו מחוכו ומחזר לב״ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור המוב או בה׳ מאה כשהיה דוכתא אלא דל׳ דקא מלינן לאיתמר דלא בכל מקום אלא בדבר מועט: **מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן.** משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין [1]לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כמוכה וכלולה אלא מצוה בעלמא דרבנן: **כדין קא עריף.** שנכסי הלוה נשתעבדו לו: **דלא אמרו ליה.** כשפרעו את הראשונים: **דמי קטינא.** כשאר מכר ולא כפרעת המוב: **דזבנה לכתובתה דאימיה.** שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: **בטובת הנאה.** בדבר מועט מפני שהוא פפק שמא תמות וירשנה בעלה או אפילו יומת בעלה בחייה שמא יומת הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין לוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו: **א״ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפצינא לך.** והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך: **אתא איהו וקא מערערא.** לומר אני תחת אמי עומד ותלענו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות כגירות וקבילת: **אחריות דנפשיה.** אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו ותהי נמי דחוזר במכירת הקרקע דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני׳ (נ״מ דף טז.) מה שאינם מאבא מכור לך אמר כלום. והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי״ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שאבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתרה וחבנה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אחריני התם ירושה ממילא הוה ולא טרח למיקם בהימנותיה וחזר במכירתו ומחזיר המעות. לשון אחר דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו יורש הוא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שבעודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא״ל האי לי אתיא אימא ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד״) לא מכרה אלא בדבר מועט: **שלא באחריות.** כל מי שיערפנה מידך אפי׳ בדין לא אחזיר לך המעות: **ומכרה לראובן.** בעליס הראשונים: **באחריות.** שכל מי שיערפנה בדין יפלגה לו: **ואתא**

זכו בהן יורשין (סימן אלף ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שדותיו בדברים עסיקין): [א]**ההוא גברא** דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מיניהו הדר קטריף לאידך שקל אלפא זוזי וקא אזיל לגביה א״ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני׳ אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר א״ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מי אית ליה פסידא אלפא יהיב ואלפא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה [ב]**והלכתא בחמש מאה** ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי הוו ליה תרי קטיני דארעא חד זבינהו בחמשין וחד בחמשין אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו הדר אתא וקטריף לאידך שקל ק׳ זוזי וקאזיל לגביה וא״ל אי שויא לך ק׳ זוזי לחיי ואי לא שקול ק׳ זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתני׳ אם אמרו יתומים כו׳ א״ל אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהיב מאה שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עוירא אמר בחמשין והלכתא בחמשין: [ג]**ההוא** גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שביב שבק [ד]**קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי אתא** בעל חוב וקטריף ליה אזיל יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן [ה]מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף [ו]ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה [ז]**ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא״ל אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אימיה ולא איערערא ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א״ל רבא נהי דאחריות דידה לא קביל עליה אחריות דידיה מי לא קביל אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא**

וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו שלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שבעודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא״ל האי לי אתיא אימא ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך ד״) לא מכרה אלא בדבר מועט: שלא באחריות. כל מי שיערפנה מידך אפי׳ בדין לא אחזיר לך המעות: ומכרה לראובן. בעליס הראשונים: באחריות. שכל מי שיערפנה בדין יפלגה לו: ואתא

אים לן דף נב ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו בטלוה בו׳. מקשינן אמאי נקט באחריות דכל מידי דאתא לאשמועינן השתא דא״ל בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבינו גבך כו׳ והא שייך אפי׳ שלא באחריות נמי ואומר רבי זקפו עליו במלוה דווקא דאי לא זקפו

הרי אנו מעלים על נכסי אבינו וכו׳ א״ל מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה ק׳ יהיב ק׳ שקיל וטרפא בכמה כתבינן רבינא אמר בק׳ ורי״ע אמר בנ׳ והלכתא בנ׳ פי׳ ר״י סבר כרמב״ח ואביי ברבא: כ׳ רבינו האי ד״ל אם א״ל הלוקח אני פורה זה השדה בשומתה ממך וב״ח מוסיף דין הוא להוסיף הב״ח עד כדי חובו יתר אין שומעין לו אלא נותן לו הלוקח חוב כלו ומסלקו: ההוא גברא דהוי מסיק ביה ק׳ זוזי שביב שביק קטינא [דארעא] דהוה

שוה נ׳ אתא ב״ח קטריף לי׳ אזיל יתמי יהבי לי׳ נ׳ זוזי אתא ב״ח וקטריף לי׳ אחו לקמי דאביי א״ל מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הגך קמאי מצוה עבדיתו השתא כי קא טריף בדין טריף אע״ג דמטלטלי דיתמי לב״ח לא משתעבדי מצוה עליהן לפרוע משום כבוד אביהן. ולא דמיא האי מצוה למצוה דאמרן בפרקין דלעיל דהתיא מצוה כייפינן לי׳ כמצות סוכה לולב אבל הכא לא כייפינן להו דמטלטלי דיתמי לב״ח לא משתעבדי אלא מצוה בעלמא הוא דעבדי ואי לא לא ומשום דפרעי׳ ליה בטחם א״ל אביי מצוה קא עבדיתו ולא פרעתם אותן בפדיון השדה ובדין הוא חוזר ושורף השדה שהיה משועבד לו. ולא אמרן אלא דל״א הגך נ׳ זוז דמי קטינא נינהו אבל אמרו הני נ׳ זוז דמי קטינא נינהו סלוקי סלקינהו: ההוא דזבין לכתובה דאמיה בטובת הנאה וא״ל ללוקח אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמי׳ ולא ערערא אתא איהו וקא מערער סבר רמב״ח למימר איהו במקום אימא קאי א״ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עליה אחריות דידיה מי לא קבל פי׳ מכר כתובת אמו שהיתה על אביו ללוקח בטובת הנאה שאם תמות אמו בחיי בעלה יפסיד מעותיו ואם תתאלמן או תתגרש שיבואו הנכסים ליד (האב) [האם] שיזכה בהן הלוקח דאילו היתה מוכרת אמו ללוקח בענין זה היה מכרה קיים שאילו תתאלמן או תתגרש היה זוכה הלוקח בנכסי כתובתה ולא יקרא זה מקנה לחבירו דבר שלא בא לרשותו שכיון שי״ל כתובה שלה הם הנכסים אלא שאין לה כח להגבותם בחיי בעלה ויכולה היא למכור מעכשיו מה שעתיד לבוא לה מבעלה שנכסי בעלה הן משועבדים לה אלא שאין כח לבן למכור כתובת אמו בלא חפצה וכך אמר ללוקח אני בוטח שאמי תסכים במכירתי ולא תערער מיהו מתנה אני עמך שאם תערער אני מחזיר לך מעותיך וקבל עליו הלוקח ד״ז וע״ד כן נתן לו המעות ואילו אתיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שהירש מאבא מכור לך שהרי בחיי אמו מכרם לו שיזכה בהם הלוקח אם תתאלמן או תתגרש אלא

שקנה ממנו שלא באחריות ובאו הנכסים ליד האם שנתאלמנה ולא ערערה ומתה ובא הבן והוי מערער לומר אני במקום אם אני עומד וכמו שאם היתה מערערת הוי מפסיד מעותיך גם עתה (יפרידם) (תפסידם) בערעורי וסבר רמב״ח למימר הכי וא״ל רבא נהי דאחריות וכו׳ פי׳ מסתמא כשמכר לו ע״ד כן מכר לו שהוא לא יערער ועכשיו כשמערער נהי שיכולת לבטל המכר ממני שכיון שמכר כתובת אמו לא היתה שלו אבל הדמים חייב להחזיר לו:

תוספות רי״ד

ונתמעטו זכו בהן יורשין כתובה של מרובה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי כתובה מועטת לחלוק בשוה שהכל הולך אחר שעת מיתת האב: האי גברא דהוה מסיק בי׳ אלפא זוזי הר״ל הרי אפדני זבנינהו חדא בה׳ מאות וחדא בה׳ מאות אתא ב״ח טרפא לחד מיניהו הדר אתא קטריף לאידך שקיל חדא אלפא זוזי אזיל לגביה א״ל אי שוויא לך הא דקטרפ׳ אלפי זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק. סבר רמב״ח למימר היינו מתני׳ דתנן אם אמרו היתומים הרי אנו וכו׳ א״ל רבא מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב ואלפא שקיל והל׳ כרבא דסבר דמצי הלוקח לסלק לב״ח בזוזי אבל רמב״ח סבר דל״מ לסלוקיה בזוזי ומאי דאמרי׳ בפ׳ הגזול ובשנים אוחזין ובפ׳ המקבל הניחא אי אית לי׳ ללוקח זוזי לא מצי מסלק לב״ח שפיר אלא למ״ד וכו׳ זאת היא הלוקח רמב״ח ורבא: וטרפא בכמה כתבינן פי׳ אם נתרצה ב״ח לקבלה באלפא זוזי ובא הלוקח לב״ד שיכתבו לו טרפא על המוכר שמכרה לו באחריות בכמה כתבינן לי׳. רבינא אמר באלפא שהרי כך הי׳ חובו ורב עוירא אמר בת״ק כפי הדמים שנתן הלוקח ותלמודא פסק כר״ע ומכאן יש להוכיח שאם יש לראובן שטר על שמעון בר׳ זוז ומכר ללוי בכ׳ אינו גובה לוי משמעון אלא מנה כפי מה שקנאה וא״פ שראובן מסרו לו בחוב במאתים דא״כ ה״נ ימסור לו בע״ח שטרו של אלף (כב״ח) [ללוקח] ויגבה ממנו אלף ואמאי אינו גובה אלא ת״ל. וקשה בעיני דין זה שאילו רוצה ליתן שט״ת זה מתנה ללוי אינו הולך לוי וגובהו משמעון כל מה שכתוב בחוכו ומ״ל יהבי׳ פלגא והנכון בעיני דאה״נ שאם ב״ח רוצה למסור לו שטרו עם כל כח וזכות שיש לו בו שהוא גובה מן המוכר כל האלף אלא הבמ״ע כגון שאינו רוצה להקנותו ולהפסיד ללוה והוא שואל מב״ד שיכתבו לו טרפא שאין כותב לו אלא בת״ק: ההוא גברא דהוו מסיק בי׳ ק׳ זוזי הר״ל תרי קטיני דארעא זבנינהו חד בחמשין וחד בחמשין אתא ב״ח טריף חד מיניהו הדר אתא קטריף לי׳ לאידך שקיל ק׳ זוזי ואזל לגבי׳ א״ל אי שוויי לך ק׳ זוזי לחיי ואי לא שקיל ק׳ זוזי ואיסתלקי סבר ר״י למימר מתני׳ היא דתנן ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו וכו׳ א״ל מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה ק׳ יהיב ק׳ שקיל וטרפא בכמה כתבינן רבינא אמר בק׳ ורי״ע אמר בנ׳ והלכתא בנ׳ פי׳ ר״י סבר כרמב״ח ואביי ברבא: כ׳ רבינו האי ד״ל אם א״ל הלוקח אני פורה זה השדה בשומתה ממך וב״ח מוסיף דין הוא להוסיף הב״ח עד כדי חובו יתר אין שומעין לו אלא נותן לו הלוקח חוב כלו ומסלקו: ההוא גברא דהוי מסיק ביה ק׳ זוזי שביב שביק קטינא [דארעא] דהוה

תוספות רי״ד (המשך)

שוה נ׳ אתא ב״ח קטריף לי׳ אזיל יתמי יהבי לי׳ נ׳ זוז אתא ב״ח וקטריף לי׳ אחו לקמי דאביי א״ל מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הגך קמאי מצוה עבדיתו השתא כי קא טריף בדין טריף אע״ג דמטלטלי דיתמי לב״ח לא משתעבדי מצוה עליהן לפרוע משום כבוד אביהן. ולא דמיא האי מצוה למצוה דאמרן בפרקין דלעיל דהתיא מצוה כייפינן לי׳ כמצות סוכה לולב אבל הכא לא כייפינן להו דמטלטלי דיתמי לב״ח לא משתעבדי אלא מצוה בעלמא הוא דעבדי ואי לא לא ומשום דפרעי׳ ליה בטחם א״ל אביי מצוה קא עבדיתו ולא פרעתם אותן בפדיון השדה ובדין הוא חוזר ושורף השדה שהיה משועבד לו. ולא אמרן אלא דל״א הגך נ׳ זוז דמי קטינא נינהו אבל אמרו הני נ׳ זוז דמי קטינא נינהו סלוקי סלקינהו: ההוא דזבין לכתובה דאמיה בטובת הנאה וא״ל ללוקח אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמי׳ ולא ערערא אתא איהו וקא מערער סבר רמב״ח למימר איהו במקום אימא קאי א״ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עליה אחריות דידיה מי לא קבל פי׳ מכר כתובת אמו שהיתה על אביו ללוקח בטובת הנאה שאם תמות אמו בחיי בעלה יפסיד מעותיו ואם תתאלמן או תתגרש שיבואו הנכסים ליד (האב) [האם] שיזכה בהן הלוקח דאילו היתה מוכרת אמו ללוקח בענין זה היה מכרה קיים שאילו תתאלמן או תתגרש היה זוכה הלוקח בנכסי כתובתה ולא יקרא זה מקנה לחבירו דבר שלא בא לרשותו שכיון שי״ל כתובה שלה הם הנכסים אלא שאין לה כח להגבותם בחיי בעלה ויכולה היא למכור מעכשיו מה שעתיד לבוא לה מבעלה שנכסי בעלה הן משועבדים לה אלא שאין כח לבן למכור כתובת אמו בלא חפצה וכך אמר ללוקח אני בוטח שאמי תסכים במכירתי ולא תערער מיהו מתנה אני עמך שאם תערער אני מחזיר לך מעותיך וקבל עליו הלוקח ד״ז וע״ד כן נתן לו המעות ואילו אתיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שהירש מאבא מכור לך שהרי בחיי אמו מכרם לו שיזכה בהם הלוקח אם תתאלמן או תתגרש אלא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com